

KRISTINA LINDH

”Dansen är en hemlig ritual”

I dansen finns Anden. För Virpi Pahkinen, en av Skandinaviens största solodansare, är kopplingen mellan tro och konst självklar.

TEXT: DAVID BERJLUND FOTO: MIKAEL M JOHANSSON

Virpi Pahkinen har just kommit hem från en jaguarexpedition i Amazonas när vi ses för att prata om dans och andlighet. Regnskogen var torrare än vanligt, så jaguarerna kunde hålla sig utom synhåll.

– Men vi hörde jaguarbebis- en ropa på sin mor, femtio meter bort, och för mig var det ... bara den här symboliska jaguarkraften, så stark och närvarande men så snabb, försvinnande och överraskande. Man kan inte räkna med den riktigt.

Som att den är här, men jag ser den inte?

– Ja!

Apropå andlighet.

– Precis.

Virpi Pahkinen är dansare och koreograf. Hon gick ut danshögskolan i Stockholm för 25 år sedan och har turnerat i 45 länder – hon är en av dansvärldens stora, utan att vara mainstream.

Just nu, säger Virpi, är det mycket ”anti-dans” som gäller på dansscenerna, och konceptföreställningar där man utgår från problemformuleringar. Det hon gör är på sitt sätt mer klassisk dans, men långt från ”klassisk dans”. Det liknar inget annat, skriver flera kritiker. Det är dans som ritual, full av hemligheter.

» Jag har vant mig vid att svenska journalister blir lite så där ... ’är det något andligt det här?’ Som att något är skumt. Så är det inte i Mexiko, de är vana vid ritualer.

Dans är ordlöst, men i orden som folk tar till för att beskriva Virpis verk blir det mycket djur-referenser – reptilsmidigt, insektsdarrigt, kattlikt. När Virpi kommenterar och namnger sina verk blir det också mycket natur och djur – skalbaggar, ormar, falkar. Och så ord om mörk materia och strålning. Genomgående, tänker jag, är att Virpis uttryck påminner om ... något annat. Mer bortanför och mer gränsöverskrivande, än något att känna igen sig i.

Det är inte för mycket att säga att Virpi Pahkinens koreografiska uttryck hänger ihop med hennes intresse för andlighet. Vad nu det är.

FÖR VIRPI handlar andlighet om upplevelser som pekar på helheten vi ingår i, det förstår jag när vi pratat ett tag om Amazonas. Hon berättar om en natt i en hydda, bokstavligt omsluten av djur och växter, och om ceremonier med ayahuasca – en rituellt drog som tas enligt strikta instruktioner från en shaman, och ger något som liknar en nära dödenupplevelse. ”Man blir inoljad av guds ljus”, säger Virpi.

– Och efter det ... man har ju stigit upp på ett ljusberg, sedan går man ner, tänker att hur ska nu livet bli efter detta, det blir

väl inte någonting – men det är tvärtom! Man vill värna om det här livet, man känner tacksamhet, utan skuld.

FRÅNRITER med traditionella växtextrakt till evangelieboken kan avståndet verka långt, men jag associerar faktiskt till berättelsen om Jesus och lärjungarna på förklaringsberget, och Virpi blir förtjust. Höjdpunktsupplevelserna som hjälper livet kan ju vara av olika slag. Likaså språket för att beskriva och förklara dem: Virpi talar både om substanser i tallkottkörteln – kemi, alltså – och om Gud. Och när vi talar vidare om andlighet relaterar hon minst lika mycket till kunskaper från hjärnforskningen som till religiösa traditioner.

Det kanske händer både i hjärnan och utanför en själ?

– Ja. Då känner man det här momentet av nåd. Att det bara kommer, inte gratis, men att det kommer till en, man har strävat men skulle inte kunna göra det bara av sig själv.

Som barn grubblade Virpi på meningen, tron, Bibeln och Gud. Det var jobbigt, och hon slapp bara ifrån det när hon var fysiskt aktiv, säger hon. Hon svettades bort de jobbiga tankarna.

– Men sedan fick jag en dröm.

Som liten hade Virpi Pahkinen en

Jag är uppvuxen vid en insjö som jag simmade i jämt. I drömmen dök det upp ett klot av ljus ovanför sjön, som en sol, lite större, men man kunde titta på den. Och det där ljusklotet sa: ”du behöver inte tro på mig”. Det var fantastiskt: jag behöver inte tro, men jag får! Det drabbade mig.

– Numera är det ingen rädsla. Det känns som att med dansen är jag i den där sfären.

Är den sfären, den andliga, ett motiv i din koreografi?

– Nej ... rörelserna får verka. Det är väl att jag är i något som kan ge en förnimmelse av möjligheten. För mig och för andra.

Tror hon? Jo, hon tror. På? Högre världar, annat än det påvisbara. Nej, hon är inte kristen. Men hon har mött Jesus, i drömmar.

TRON I KULTUREN

Del 2 av 3

● **Kan man göra bra konst om man tror på Gud?** Kyrkans Tidning sommarsamtalar med kulturpersonligheter om trons och andlighetens status i svenskt kulturliv.

● I nästa nummer: Författaren och akademieleddamoten Jesper Svenbro.

»De ofredade barn på väg till skolan, slog ihjäl höns, krossade fönsterglas och ägnade sig åt spel om pengar.

SUNE GARMO, kontraktsprost emeritus, intervjuad i Dala-Demokraten om förra sekelskiftets Rättvikskonfirmander och sin bok *Julia Sundells dagboks- och minnesanteckningar*.

omtumlade dröm där ett ljusklot talade till henne och sade att tron inte är ett måste utan en möjlighet. Dansen gestaltar den hållningen, säger hon.

Musiken, litteraturen och bildkonsten har många kopplingar till kyrkan – med dansen har det inte varit så. Kyrkan har ofta varit ambivalent inför kroppsliga uttryck, och visst, Virpi har mött någon präst som reagerat mot ”det sensuella” i hennes dans. Men det var längesen, och sedan dess har hon dansat massor i kyrkor.

– Det kan vara lite svårt med de där höga bänkraderna, för synligheten, men annars har det varit väldigt fina stunder.

Sverige är lite i framkant vad gäller hur man kan uppträda i kyrkan, säger hon, och berättar om några skärtorsdagsmässor i stockholmskyrkan Hedvig Eleonora.

Och du kan dansa fullt ut i kyrkan?

– Ja. Det kan bli verkningsfullt när det är bokstavligen högt i tak. Dansen kan hjälpa till att sträcka ut tankarna.

Om dansen finns i kyrkan så finns hennes andlighet alltid med i dansen. Vad andra dansare tänker om sånt vet hon inte så noga, det är inget de pratar om.

Men anden finns där helt enkelt, när man dansar. Så tänker hon.

Jag frågar vad det är för ande. Hon tvekar lite:

– Jaa ... en ande, anden, andar, i andanom ...

Så där blir det ofta när jag frågar om preciseringar och förklaringar: Virpi viker liksom undan, lite gäckande. Kanske för att orden blir både för små och för definitiva, i förhållande till både dans och andlighet.

Hennes roll är inte att analysera, men hon ser reaktionerna på det hon gör. Inför det anade andliga i hennes dans har någon recensent frågat sig om hon menar allvar.

– Och jag har vant mig vid att svenska journalister blir lite så där ... ”är det något andligt det här?”. Som att något är skumt. Så är det inte i Mexiko, de är vana vid ritualer.

En mer sekulär publik har också sin mytologi – hon berättar om unga som kommit fram och sagt att de känt igen någon seriefigur i det hon gjorde på scenen. Hon kontrollerar inte verkan av dansen, den blir vad den blir, men hon hoppas fånga publiken – få dem att släppa vänster hjärnhalva, logiken och orden, och komma in i helhetsbilder. Och hon

kan se hur små barn tar hennes rörelser och tar efter dem – kroppens kommunikation är snabb.

– Det är spegelneuronerna.

Behöver kulturen tro och andlighet?

– Kulturen behöver genomsyras av andlighet, ja.

– Sedan ... åh, jag älskar det här, i tibetanska dödsboken finns en fras som handlar om varför konsten finns: konsten gör oss förberedda så att vi inte ska bli rädda för döden.

Konsten tar en utanför sig själv, alltså. Som döden?

– Ja. Även om saker och ting är främmande ska man inte vara rädd.

FAKTA

Virpi Pahkinen

- **Yrke:** Koreograf och dansare.
- **Född:** 1966.
- **Bor:** På Kungsholmen i Stockholm. Uppväxt i Jyväskylä i Finland.
- **Karriär:** Gick ut danshögskolan för 25 år sedan, har verkat vid dansscener i ett 40-tal länder. 2013 debuterade hon som författare, med självbiografiska romanen *Ormbäraren*. Svenska kyrkans kulturpris 2013. Samma år var hon sommarvärd i P1
- **Aktuell med:** Turnéar i höst med *Digambara*, en föreställning i gränslandet mellan dans och ritual.